

OBSAH

ÚVOD	11
1. NEŠTĚSTÍ, POMOC A SPOLUPRÁCE JAKO ODVĚKÁ LIDSKÁ ZKUŠENOST.....	15
1.1 Antropologie, náboženství, filozofie; mýtus: rituál (Bohumila Baštecká)	16
1.1.1 <i>Kultura</i>	16
1.1.2 <i>Náboženství</i>	17
1.1.3 <i>Filozofie a smrt</i>	18
1.1.4 <i>Mýtus</i>	19
1.1.5 <i>Obřady – rituály</i>	20
1.2 Sociální a kulturní antropologie a souvislosti neštěstí (Jan Jung)	26
1.2.1 <i>Sociální a kulturní antropologie a neštěstí: rámec</i>	26
1.2.2 <i>Sociální a kulturní antropologie: základní vymezení a vývoj</i>	27
1.2.3 <i>Metody sociálně a kulturně antropologického výzkumu</i>	29
1.2.4 <i>Základní pojmy</i>	30
1.2.5 <i>Exkurz do historie sociokulturního zkoumání neštěstí a možné výhledy</i>	31
1.2.6 <i>Literatura</i>	33
1.3 Neštěstí, náboženství a duchovnost (Karel Šimr)	33
1.3.1 <i>Vymezení pojmů</i>	34
1.3.2 <i>Náboženská zkušenost a neštěstí</i>	35
1.3.3 <i>Chápání neštěstí ve velkých náboženstvích</i>	35
1.3.4 <i>Chápání náboženství ve vývoji jedince ve vztahu k neštěstí</i>	37
1.3.5 <i>Náboženství a pomoc: uvedení do tématu</i>	38
1.3.6 <i>Náboženská a duchovní (spirituální) pomoc</i>	38
1.3.7 <i>Ekumenické bohoslužby po neštěstích jako příklad komunitního rituálu</i>	40
1.3.8 <i>Závěr</i>	42
1.3.9 <i>Literatura</i>	42
1.4 Filozofie a neštěstí (Jan Kranát)	43
1.4.1 <i>Moudrost a rozhovor</i>	43
1.4.2 <i>Smysl a údiv</i>	45
1.4.3 <i>Útěcha</i>	47
1.4.4 <i>Doporučení k další četbě</i>	49
1.5 Smrt, ticho a bolest (Bohumila Baštecká)	51
1.5.1 <i>Zážitek (blízkosti) smrti</i>	52
1.5.2 <i>Ti, kteří zůstali: bolest a ticho</i>	53
1.5.3 <i>Truchlení (po neštěstí) a rodiny</i>	54
1.6 (Strach), stud a vina (Bohumila Baštecká)	59
1.6.1 <i>Kultura viny, kultura studu</i>	61
1.6.2 <i>Vina (a stud) v souvislostech neštěstí</i>	62
1.6.3 <i>Zacházení s vinou</i>	65

1.7	Altruismus, prosociální chování, hodnoty (Bohumila Baštecká)	66
1.7.1	<i>Skupina a jedinec při pomáhání</i>	67
1.7.2	<i>Pomáhající profese</i>	68
1.8	Ženy (a muži) v neštěstí a pomáhání (Bohumila Baštecká)	69
1.8.1	<i>Zranitelnost žen a změna genderových rolí</i>	70
1.8.2	<i>Naše současná kultura a genderová citlivost při pomáhání</i>	72
1.8.3	<i>„Vývoz“ genderové citlivosti v sociálně-kulturních souvislostech</i>	73
1.9	Jedinec a hromadné (kolektivní, davové) chování včetně šíření informací v souvislostech neštěstí: komunikace.	74
1.9.1	<i>Jedinec a vnímání rizika (Bohumila Baštecká)</i>	75
1.9.2	<i>Hromadné chování: útěk a přemístění velkého množství lidí (Bohumila Baštecká)</i>	76
1.9.3	<i>Šíření informací: krizová připravenost, krizové řízení a média (Bohumila Baštecká, Zuzana Vrbová)</i>	80
1.10	Komunita, skupina, stát: společenství a patření v souvislostech neštěstí (Bohumila Baštecká)	87
1.10.1	<i>Vymezení základních (malých) skupin a společenství (obce)</i>	88
1.10.2	<i>(Místní) komunita při neštěstích: zranitelnost, odolnost, hodnoty a rozmanitost</i>	90
1.10.3	<i>Komunitní postupy: profesní či občanské oprávnění a politika</i>	94
1.10.4	<i>Komunitní intervence a intervence na komunitu nelcitlivé v souvislostech (sociálního) státu a zdrojů společenství</i>	97
1.10.5	<i>Společenství a peníze, dobrovolnictví a dárcovství</i>	102
1.10.6	<i>Společenství pomáhajících: zážitek spolupráce v zátěži</i>	104
1.10.7	<i>Souhrn kapitoly o obci a společenství</i>	106
1.11	Trh s neštěstím versus smysl utrpení (Bohumila Baštecká)	108
1.11.1	<i>Trh: odborníci, (individuální) zranitelnost, politické zájmy</i>	109
1.11.2	<i>Utrpení: ztráty, nejistoty, nespravedlnost a vztahování</i>	110
1.11.3	<i>Smysl (a) spolupráce</i>	111
1.12	Shrnutí první části: štěstí, neštěstí a pomoc (Bohumila Baštecká)	112

2.	UDÁLOST A REAKCE NA NI: NÁZVOSLOVÍ A VYMEZENÍ V JEDNOTLIVÝCH RESORTECH A SOUVISLOSTECH	115
2.1	Změna, krize, nejistota, hodnoty a čas (Bohumila Baštecká)	115
2.1.1	<i>Změna v kulturních souvislostech: chtěná, nechtěná a nevyhnutelná</i>	116
2.1.2	<i>Fázování katastrofy a udržitelný rozvoj</i>	117
2.1.3	<i>Souřadnice změny: čas (rychlost a trvání), rozsah a dosah</i>	119
2.1.4	<i>Krize a změna; zvládání (management) krizí a změn</i>	121
2.1.5	<i>Hrozba a riziko</i>	124
2.1.6	<i>Shrnutí kapitoly: báječný svět krizí a rizik</i>	125
2.2	Připravenost na řešení mimořádných událostí a krizových situací v kontextu vnitřní bezpečnosti státu (Ivan Koleňák)	126
2.2.1	<i>Základní pojmy</i>	127
2.2.2	<i>Havarijní, typové a krizové plány</i>	128
2.2.3	<i>Krizové stavy</i>	130

2.3	Neštěstí versus psychotraumatizující událost: psychologie a psychiatrie v kontextu odvěkové zkušenosti (Bohumila Baštecká)	131
2.4	Krizová pomoc v resortu Ministerstva práce a sociálních věcí (Bohumila Baštecká)	135
2.5	Meziresortní spolupráce v gesci Ministerstva vnitra: integrovaný záchranný systém, krizová připravenost a krizové řízení (Ivan Koleňák, Bohumila Baštecká) .	136
2.6	Ochrana obyvatelstva a humanitární pomoc včetně náboženské pomoci: resort vnitra s kořeny v Ženevských úmluvách	141
2.6.1	<i>Kulturní a náboženská citlivost, respektování odlišnosti (Bohumila Baštecká)</i>	142
2.6.2	<i>Ochrana a připravenost obyvatel (Bohumila Baštecká)</i>	142
2.6.3	<i>Pohled do historie ochrany obyvatelstva a současné pojetí v České republice (Ivan Koleňák)</i>	143
2.7	Jak (si) lidé běžně pomáhají (krizové řízení) (Bohumila Baštecká)	147
2.7.1	<i>Posílení dobrého vztahu k sobě samému</i>	148
2.7.2	<i>Posílení dobrého vztahu k druhým</i>	148
2.7.3	<i>Posílení dobrého vztahu ke světu a zásvětí</i>	149
2.7.4	<i>Shrnutí: (profesionální) pomoc, která posiluje</i>	149
2.8	Jak se lidé běžně učí, připravují a zocelují (odolnost a krizová připravenost) (Bohumila Baštecká)	151
2.8.1	<i>Připravenost a odolnost ve vztahu k opakování události</i>	151
2.8.2	<i>Výchova k připravenosti: být připraven přelžít</i>	153
2.8.3	<i>Odolnost (hodnoty, síly, ctivosti): být připraven zemřít</i>	154
2.8.4	<i>Souhrn o připravenosti, odolnosti a zvládání</i>	156
2.9	Výkladové nesnáze mezi pojmy a resorty, napětí subjekt–objekt (Bohumila Baštecká)	158
2.9.1	<i>Pojmosloví</i>	159
2.9.2	<i>„Objektivní“ situace a „subjektivní“ reakce na situaci</i>	159
2.9.3	<i>Spojení v pomoci a bez/moci</i>	160
2.9.4	<i>Spojení hodnotou lidské důstojnosti</i>	161

3.	PSYCHOSOCIÁLNÍ KRIZOVÁ POMOC A SPOLUPRÁCE ANEB POMOC LIDEM, RODINÁM, ORGANIZACÍM A OBCÍM ZASAŽENÝM (HROMADNÝMI) NEŠTĚSTÍMI	163
3.1	Vymezení psychosociální krizové pomoci a spolupráce (Bohumila Baštecká)	164
3.2	Východiska psychosociální krizové pomoci a spolupráce: postoje, hodnoty, zásady (Bohumila Baštecká)	166
3.2.1	<i>Antropologický základ psychosociální krizové pomoci a spolupráce</i>	166
3.2.2	<i>Hodnoty</i>	167
3.2.3	<i>Zásady</i>	167
3.3	Dosahování cílů psychosociální krizové pomoci a spolupráce (Bohumila Baštecká)	170
3.3.1	<i>Povaha, prostředky a nástroje psychosociální krizové pomoci a spolupráce</i>	170
3.3.2	<i>Souřadnice psychosociální krizové pomoci a spolupráce</i>	171
3.3.3	<i>Pomáhající: rozmanitost rolí a úkolů v čase</i>	173

4. OBLASTI, KTERÝM DNES VĚNUJEME ZVLÁŠTNÍ POZORNOST	175
4.1 Komunita a její rozvoj (Anna Juráčková).....	176
4.1.1 <i>Komunita</i>	177
4.1.2 <i>Vznik, podoby a cíle komunitních programů a přístupů</i>	178
4.1.3 <i>Komunitní sociální práce</i>	180
4.1.4 <i>Užití komunitních přístupů a jejich vývoj</i>	182
4.1.5 <i>Závěr</i>	190
4.1.6 <i>Literatura</i>	191
4.2 Média a jejich úloha v souvislosti s neštěstími (Milan Kopecký)	194
4.2.1 <i>Společenské souvislosti zpráv o neštěstí</i>	194
4.2.2 <i>Historické souvislosti zpráv o neštěstí</i>	196
4.2.3 <i>Publikum: příjemci zpráv</i>	197
4.2.4 <i>Novinář: tvůrce zpráv</i>	197
4.2.5 <i>Redakce a její fungování</i>	199
4.2.6 <i>Formy a žánry novinářské práce</i>	199
4.2.7 <i>Mediální agenda</i>	201
4.2.8 <i>Etika žurnalistiky</i>	205
4.2.9 <i>Komunikace s novináři</i>	206
4.2.10 <i>Mimořádná událost a zájem médií</i>	209
4.2.11 <i>Krizová komunikace s médii a prostřednictvím médií</i>	211
4.2.12 <i>Závěr</i>	213
4.2.13 <i>Použitá literatura a zdroje</i>	214
4.2.14 <i>Příloha: základní novinářské pojmy a hantýrka</i>	215
4.3 Lidé migrující a kulturní kompetence (Eva Dohnalová)	217
4.3.1 <i>Základní pojmy z oblasti migrace a členění migrace</i>	218
4.3.2 <i>Základní informace o migraci a integraci v mezinárodním a českém kontextu</i>	223
4.3.3 <i>Legislativní kontext pobytu cizinců v České republice</i>	228
4.3.4 <i>Psychosociální specifika integrace migrantů do hostitelské společnosti</i>	231
4.3.5 <i>Postoje, přesvědčení a postupy pro kulturně kompetentní praxi</i>	235
4.3.6 <i>Závěr</i>	238
4.3.7 <i>Literatura</i>	239
4.4 Účelnost a účinnost pomoci: měření a hodnocení (Jana Vondráčková)	240
4.4.1 <i>Vymezení pojmů</i>	241
4.4.2 <i>Měření a hodnocení účelnosti</i>	241
4.4.3 <i>Měření a hodnocení účinnosti</i>	244
4.4.4 <i>Závěr</i>	248
4.4.5 <i>Příloha 1: příklady kvantitativních hodnotících technik</i>	249
4.4.6 <i>Příloha 2: kvalitativní postupy při hodnocení účelnosti – strategie participativního sběru dat</i>	252
4.4.7 <i>Literatura</i>	253

5. KAŽDÁ UDÁLOST JE NOVÁ: PŘÍKLAD ŽELEZNIČNÍHO NEŠTĚSTÍ U STUDĚNKY V SRPNU 2008	255
5.1 Vracela jsem se domů z lázní (Naděžda Tomčíková)	259
5.2 Jsem občanem města Studénka (Rudolf Svoboda)	265
5.3 Respekt k sobě, druhým a životu (Bohumila Baštecká)	270
6. ZÁVĚR: PSYCHOSOCIÁLNÍ KRIZOVÁ SPOLUPRÁCE JAKO PROFESE	273
(Bohumila Baštecká)	
6.1 Znamka profesionality: zaměření na smysl a hodnocení výsledku	273
6.2 Předmět oboru: společenství a člověk ve vztazích a sebepřesahu v souvislostech neštěstí	274
6.3 Rámec oboru: sdílená zasaženost, hodnoty, potřeby, uznání	275
6.4 Profese a občanství: patření, dlouhodobost, zdroje, sítě	276
6.5 Profese a (výzkumná) reflexe	278
6.6 Profese a uplatnění	278
PŘÍLOHY	281
Příloha 1: První občanské pomoci	281
Příloha 2: Vodítka pro kulturní analýzu – analýzu prostředí	286
Příloha 3: Příručka pro školy <i>Když se stane neštěstí</i>	288
AUTOŘI	297
LITERATURA VČETNĚ SOUVISEJÍCÍCH ZÁKONNÝCH NOREM	299
Další zákony	299
Literatura	299
REJSTRÍK	309